

OPPIA PERINTEISTÄ- esiselvityshanke

LOPPURAPORTTI

2.8.2012

Sari Koopman

Sisällysluettelo

1. Hankkeen yhteystiedot.....	3
2. Hankekuvaus	3
3. Hankkeen tavoitteet	3
4. Hankesuunnitelman toteutuminen	4
5. Hankkeen aikataulu.....	7
6. Hankkeen käytännön toteutus.....	8
7. Hankkeen kustannukset	8
8. Hankkeen yhteistyökumppanit	9
9. Hankkeen ongelmat	9
10. Hankkeen tulokset, vaikutukset ja tiedottaminen	9

1. Hankkeen yhteystiedot

Hankkeen nimi: Oppia perinteistä - hanke

Hankenumero: 14718

Päätösnumero: 20456

Ohjelma: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007-2013

Toimintalinja: Leader

Toimenpide: Maaseutuperinnön säilyttäminen ja edistäminen

Hallinnointi: Haapaveden - Siikalatvan seudun kuntayhtymä
Keskustie 29, 92620 Piippola

Hankkeen johto: Seutukuntajohtaja Hannu Saarinen
hannu.saarinen@siikalatva.fi
Puh. 0400 384 998

2. Hankekuvaus

Esiselvityshankkeen tarkoituksena oli kartoittaa Haapaveden - Siikalatvan ja Nivala-Haapajärven seutukuntien käsityöperinteitä, perinteisten työmenetelmien siirtoa nuoremmalle sukupolvelle sekä käsityöläisten mahdollisuuksia kansainvälistymiseen. Esiselvityshankkeen tavoitteena oli koota alueen kädentaitajia sekä kädentaidoista ja kansainvälisestä toiminnasta kiinnostuneita nuoria sekä aikuisia yhteen selvittäen keinoja, miten perinnetietoa ja taitoa saadaan säilymään. Hanke tarjosi käsityöläisille mahdollisuuden verkostoitua ja saada uusia kansainvälisiä kontakteja. Esiselvityshankkeen aikana järjestettiin esittelytilaisuus paikallisille ja Irlantilaisille tuotteille. Hankkeen tulosten pohjalta laadittiin varsinainen jatkoahanke.

3. Hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteena on maaseutuperinnön säilyttäminen ja edistäminen.

Hankkeen keskeinen tavoite on:

1. koota alueen kädentaitajia yhteen sekä selvittää heidän kansainvälistymistarpeet
2. miettiä keinoja miten perinnetietoja ja taitoja voidaan siirtää nuoremmille

4. Hankesuunnitelman toteutuminen

4.1 Käsityöperinteen kartoittaminen

Suomen käsityön museolta saimme tiedon, ettei alueen kädentaitajista ole tiedossa olevaa rekisteriä. Selvitystyötä tehtiin haastattelemalla kyläläisiä, tutkimalla paikallismuseoita, lehtijutuilla sekä kyselyillä kyläyhdistyksille. Hyviä tietolähteitä olivat myös kansalaisopistojen opettajilta saadut tiedot sekä käsityökeskukset. Sähköpostikyselyt eivät tuottaneet suurta tulosta; parhaat tulokset saatiin haastattelemalla kyläläisiä ja opettajia.

Perinne-käsityöt ovat lähteneet kotitalouksien tarpeista. Välimatkat olivat pitkiä ja maaseuduilla elettiin omavaraisesti. Käyttötekstiilit ja tarvetyökalut valmistettiin itse; taidot siirtyivät isiltä pojille, äideiltä tyttärille. Tekstiilit valmistettiin usein villasta ja pellavasta, langat kehrättiin ja värjättiin itse ja kudottiin kankaiksi tai neuleiksi. Käsityöt tehtiin huolella ja usein ne ovatkin säilyneet usein vuosikymmeniä. Kotiseutumuseoilta löytyykin usein kattavasti paikkakuntalaista käsityöperinnettä.

Alueelta löytyy taitavia käsityöläisiä. Kädentaitajia yhdistää usein vaatimattomuus, jolloin taitoja ei tuoda aina esille eikä niitä pidetä mitenkään erikoisina. Kudonta on yksi alueemme vahvuuksista, sitä harrastetaan yhä melkein joka kylällä. Käsityökeskuksissa voi harrastaa kudontaa ja sitä myös harrastetaan ns. vanhan ajan ompelukerhoissa.

Haapavedeltä löytyy kuuluisaa suksenvalmistusperinnettä; Haapavetiset kilpasukset voittivat aikoinaan useita palkintoja. Reisjärven kuparisevät olivat kuuluisia vuosisadan alussa ja monet taitavat vaskisevät saivat oppinsa Reisjärveltä. Kärsämäellä sijaitseva paanukirkko on rakennettu vanhoihin menetelmin ja on ainutlaatuinen moderni puukirkko, jossa on noudatettu vanhan 1700-luvun rakentamismenetelmiä ja työtapoja. Rakentaminen on vaatinut monen perinne-käsityöläisen taitoja. Kärsämäkeläinen Sauli Saarikoski on yksi rakentamiseen osallistuneista ja valmistanut mm. useat kirkon rakentamiseen tarvittavat työkalut.

Selvitystyötä tehdessä valitettavan usein tuli vastaan tilanne, jossa sai kuulla olevansa myöhässä. Valitettavan moni kädentaitaja on jo siirtynyt rajan toiselle puolelle. Jäljellä on enää harvoja vanhoja kädentaitajia, joka tekee perinteiden taltioimisen entistä tärkeämmäksi ja kiireellisiksi.

Alueen tämän päivän käsityöläiset voidaan luokitella harrastelijoihin, nykyisiin ja entisiin käsityöalan yrittäjiin sekä käsityöalan opettajiin. Esiin nousi myös henkilöitä, jotka ovat suorittaneet käsityöalan tutkintoja, mutta eivät ole työllistyneet alalle.

4.2 Kädentaitajien kansainvälistymistarpeet

Välimatkat ovat pitkiä, käsityöalan ammattilaiset ovat usein pieniä yhden hengen yrityksiä ja he kokevat usein olevansa yksin ja ottavat mielellään uusia mahdollisuuksia vastaan. Kansainvälisyys ja uuden oppiminen kiinnostivat niin harrastelijoita kuin ammattilaisiakin.

Käsityöyrittäjät etsivät lähinnä uusia yhteistyökumppaneita ja markkinointikanavia; harrastelijat taas uusia ideoita tai kannustusta tehdä harrastuksesta liiketoimintaa. Pienet käsityöyritykset kokevat kansainvälistymisen tarpeelliseksi, mutta haastavaksi ja tarvitsevat sen toteutukseen apua.

Irlantilaiset ovat tehneet jo vuosia töitä käsityöläisten kanssa ja saavuttaneet luomallaan mallilla hyviä tuloksia. Irlantilaiset ovat panostaneet tuotteiden laatuun, tuotteistamiseen ja markkinointiin.

Käsityötuotteiden valmistajien esille nostaminen ja niihin liittyvät tarinat ovat lähes yhtä tärkeitä kuin itse tuote; nämä kaikki ovat asioita, joista voimme ottaa mallia.

4.3 Lyhytkoulutukset irlantilaisille

Irlantilaisten vierailu sijoittui ajanjaksolle 7.11 - 14.11.2011. Kymmenen hengen ryhmä koostui eri alan käsityöläisistä. Viikon aikana irlantilaisille järjestettiin erilaisia kädentaitokursseja.

Viikon ohjelma oli seuraava:

- 07.11 Saapuminen Suomeen
- 08.11. Huovutus tai kierrätyskorujen valmistaminen
- 09.11. Kovat materiaalit, puu
- 10.11 Esittelytilaisuus Oulussa
- 11.11 Käsityöläisten tapaaminen Piippolassa
- 12.11 Matka Rovaniemelle
- 13.11 Poronluukurssi
- 14.11 Paluu Irlantiin

Anne Marie Griffin opettelee huovutusta

Lyhytkoulutuksien järjestäminen nopealla aikataululla oli haastavaa, mutta yhteistyössä Piippolan ammatti- ja kulttuuriopiston kanssa kurssit saatiin rakennettua niin, että ne olivat mahdollisimman monipuolisia. Irlantilaiset olivat erittäin tyytyväisiä viikon ohjelmaan ja saivat mukaansa oppeja, joita he voivat hyödyntää omassa maassaan. Osa vieraista innostui uusista käsityömenetelmistä niin, että kotimaahan palattuana he alkoivat kehittää ja työstää uusia tuoteideoitaan.

Anne Marie Griffin innostui mm. huovutuksesta ja on jatkanut sitä Irlannissa ja kehittänyt huiveista neulomiinsa asuihin sopivia huiveja. Hopeaseppä Paul Coyne kiinnostui poronluun ja hopean yhdistämisestä ja on aloittanut Irlannissa uuden tuotemalliston kehittämisen.

Kurssiviikolla irlantilaiset oppivat myös kangaspuilla kudontaa, joka oli heille uutta. Tästä innostuneina he saivat idean laittaa omalle kyläkoululle kangaspuut, jota kaikki kyläläiset voivat tulevaisuudessa käyttää. Kangaspuut on tarkoitus hankkia vuonna 2013.

Kommunikointi sujui hyvin suomalaisten kanssa ja oli ilo seurata miten innoissaan irlantilaiset olivat kaikesta uudesta mitä he vierailun aikana näkivät ja oppivat.

Käsityön kieli on yhteinen, joten aina ei tarvittu sanoja kun kädet puhuivat; tästä hyvänä osoituksena oli kahden maan perinnetaitajien yhteinen punontahetki.

Päremestari Eero Majava ja irlantilainen punontamestari Padraig Larkin opettivat toisilleen perinteisiä kädentaitojaan. Taitajien välillä vallitsi syvä yhteisymmärrys, vaikka yhteistä kieltä ei ollutkaan.

4.4 Esittelytilaisuuden järjestäminen

Irlantilaisten vierailun aikana järjestettiin kaksi tapahtumaa. Ensimmäinen tapahtuma järjestettiin Oulun Taitoshopissa, toinen tapahtuma järjestettiin Piippolassa, Piippolan ammatti- ja kulttuuriopistossa.

Irlantilaisten käsitöiden esittelytilaisuus järjestettiin yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan käsityöyhdistyksen kanssa. Tapahtuma oli onnistunut ja osoitti, että irlantilaisten tuotteet ovat laadukkaita ja sopivia myös Suomen markkinoille.

Käsityöläisten yhteinen tapaaminen järjestettiin 11.11.2011 Piippolassa. Mukaan tuli ilahduttavan moni pitkänkin matkan takaa. Suomalaiset esittelivät omia taitojaan ja tuotteitaan, irlantilaisilla oli myös käsitöitä mukanaan; näin saatiin kuva millaisia käsityötuotteita maissa valmistetaan.

Käsityöläisten tapaaminen Piippolassa

4.5 Perinnesivujen toteutus

Jatkohankkeen yksi toimenpiteistä tulee olemaan Internet-pohjaisen sivuston luominen. Suomesta löytyvät perinnesivut ovat usein keskittyneet perinnerakentamiseen. Nettisivuilta löytyvät videot ja kuvamateriaalit ovat usein myös näytöstyyppisiä, joissa ei käydä yksityiskohtaisesti läpi eri työvaiheita. Perinteet siirtyvät parhaiten näkemällä ja tekemällä; opetusvideoiden avulla saadaan tietoa levitettyä niin, että mahdollisimmat monet innostuvat vanhoista käsityömenetelmistä. Perinnevideoiden ja sivujen kustannusarvio tulee riippumaan opetusvideoiden määrästä sekä sivujen laajuudesta. Alustava kustannusarvio on 20 000€.

4.6 Hankesuunnitelman valmistelu

Hankkeen aikana valmistettiin varsinainen hankesuunnitelma, joka perustuu esiselvityshankkeessa saatuihin tuloksiin. Esiselvitysvaihe oli tarpeellinen, koska sen aikana saimme paljon sellaista tietoa jota esiselvityshanketta valmisteltaessa ei vielä ollut. Esiselvitysvaihe auttoi hahmottamaan käsityöläisten tarpeita ja suunnitella tulevat toimenpiteet näiden tarpeiden pohjalta. Kansainvälinen osio muotoutui hankkeen edetessä ja sain lopullisen muodon ja aikataulun Irlannin matkan aikana.

4.7 Irlannin vierailu

Irlannin vierailu toteutettiin maaliskuussa 2011. Matka oli tärkeä, koska sen aikana päätettiin yhteistä kansainvälisestä hankkeesta. Hankkeen kansainväliset tulevat olemaan WestMeath Community Development sekä Offaly Local Development Company, jotka tulevat Keski-Irlannista Westmeathin ja Offalyn kreivikunnista. Yhteistyö maiden välillä lähti hienosti käyntiin esiselvityshankkeen aikana ja se tulee jatkumaan yhteisen kansainvälisen hankkeen aikana.

5. Hankkeen aikataulu

Rahoituspäätöksen mukainen hankkeen hyväksytty toteutusaika oli 3.10.2011 – 31.05.2012
Hanke käynnistyi 12.10.2011 ja päättyi 30.6.2012.

6. Hankkeen käytännön toteutus

6.1 Toteutuksen organisaatio ja hankealue

Hanke toteutettiin esiselvityshankkeena Haapaveden - Siikalatvan seutukunnan ja Nivala-Haapajärven seutukunnan alueilla.

Hallinnointi: Haapaveden - Siikalatvan seudun kuntayhtymä
Keskustie 29, 92620 Piippola

Projektipäällikkö: Sari Koopman

Ohjausryhmän jäsenet: Kaarina Konola, käsityöopettaja, Siikalatva
Risto Tavasti, seppä, Siikalatva
Hannele Siekkinen, apulaisrehtori, PIO
Hannu Saarinen, seutukuntajohtaja,
Haapaveden- Siikalatvan seudun kuntayhtymä
Anni-Mari Isoherranen, Keskipiste - Leader ry
Ilkka Peltola, varajäsen Keskipiste - Leader ry

Ohjausryhmä on kokoontunut hankkeen aikana yhteensä kuusi kertaa:
16.12.2011, 26.1.2012, 23.4.2012, 11.5.2012, 26.6.2012 ja 18.9.2012.

7. Hankkeen kustannukset

	Budjetti/€	Toteutuma 2011	Toteuma 1-6 2012	yhteensä
Kustannuslajit				
Palkkaus ja palkkiot	25 900,00 €	9 872,04 €	15 095,85 €	24 967,89 €
Ostopalvelut	51,00 €		51,00 €	51,00 €
Vuokrat	191,41 €	191,41 €		191,41 €
Kotimaan matkakulut	261,59 €	764,32 €	868,05 €	1 632,37 €
Ulkomaan matkakulut	4 030,00 €		3 312,99 €	3 312,99 €
Muut kustannukset	566,00 €	329,51 €	488,59 €	818,10 €
YHTEENSÄ	31 000,00 €	11 157,28 €	19 816,48 €	30 973,76 €

8. Hankkeen yhteistyökumppanit

Hankkeen yhteistyökumppaneita olivat Pohjois-Pohjanmaan käsityöyhdistys, Piippolan ammatti - ja kulttuuriopisto, paikalliset käsityöläiset sekä Irlannin Westmeathin ja Offalyn käsityöläiset.

9. Hankkeen ongelmat

Maiden erilaiset toimintatavat tulivat ajoittain esille, mutta eivät aiheuttaneet ylitsepääsemättömiä esteitä. Kielimuuri koettiin osittain pelottavana, mutta irlantilaisten välitön ja iloinen asenne ja käsityön yhteinen kieli poistivat pelkoja ja kieliongelmat nähtiin jopa mahdollisuutena kohentaa omaa kielitaitoaan. Vanhojen kädentaitojen kartoitus oli haastavaa. Kyselyihin vastaaminen oli vähäistä, parhaimmat tulokset saatiin ottamalla suoraan yhteyttä kylien toimijoihin.

10. Hankkeen tulokset, vaikutukset ja tiedottaminen

Hankkeen tuloksena syntyi uusi kansainvälinen hanke Suomen ja Irlannin välille. Käsityöläisten välille syntyi uusia verkostoja niin paikallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Hanke toi myös mukanaan uusia tuoteideoita irlantilaisille, joita he ovat jo alkaneet hyödyntää omassa maassaan. Tuleva kansainvälinen hanke tulee antamaan lisää monenlaisia mahdollisuuksia käsityöläisille.

Tiedottamiseen kiinnitettiin huomiota ja pyrittiin ottamaan huomioon eri kohderyhmät ja heidän saavutettavuus. Hankkeesta tehtiin tiedotteita sekä flyereita. Tapahtumista tiedotettiin sähköpostilla sekä mainostamalla. Hankkeesta julkaistiin lehtijuttuja ja tietoa vietiin eteenpäin myös muiden hanketoimijoiden kautta. Hanke sai kansainvälistä myös julkisuutta; irlantilaisten vierailusta ja maiden välisestä onnistuneesta yhteistyöstä kirjoitettiin irlantilaisessa Tribune-lehdessä.

Hanke onnistui hyvin ja lyhyessä ajassa saatiin aikaiseksi hyviä tuloksia; tämä innostaa jatkamaan yhteistyötä irlantilaisten kanssa. Hankkeen aikana löytyi uhanalaisia perinnetaitoja, joita halutaan elvyttää jatkohankkeen aikana. Perinteiden taltioiminen koettiin erittäin tärkeäksi ja sai osakseen paljon myönteistä palautetta. Nämä tarpeet huomioiden on hyvä jatkaa hyvin alkanutta hanketta ja kansainvälistä yhteistyötä tulevan hankkeen aikana.